

Esports

Els aliats vegetals a l'escalada clàssica

Publicat el 14-03-2017

Text i fotografies: Albert i Òscar Masó Garcia

L'Albert és enginyer tècnic electrònic i el seu germà Òscar, enginyer tècnic mecànic. Tots dos són escriptors i muntanyencs, nascuts a Sabadell. Han escrit un centenar d'articles en publicacions com Muntanya, Desnivel, Mai Enrera, Excursionisme, el Muntanyenc, Vallesos, Vèrtex i d'altres, sobre temàtiques molt diverses com la història de l'escalada, poesia, toponímia, investigació, biografies, botànica, entrevistes a personalitats de la muntanya, ressenyes d'excursions, d'escalades, etc.

Han col·laborat aportant informació, descripcions, ressenyes, fotografies i croquis d'escalada en una dotzena de guies d'escalada.

Han obert més de 400 vies d'escalada clàssica a Montserrat, Sant Llorenç del Munt i l'Obac i altres indrets, i ascendit prop de 500 agulles montserratines, a part de ser els primers a completar el Pam a Pam de St. Llorenç-Obac-Cairat després de Josep Barberà i Suqué.

Tots dos són autors de diferents llibres, "Descobrint la Castellassa de can Torras i els seus voltants" (Farell, 2008) i "La Castellassa. Història, tradició i llegenda" (Farell, 2010). També han escrit "Escalades a Montserrat, el Cairat i Sant Llorenç del Munt i l'Obac" (Cossetània, 2011), que va ser l'obra guanyadora del X Premi Vèrtex, i són coautors del llibre "Sant Llorenç del Munt i l'Obac. 30 excursions amb encant" (Farell, 2014).

Han realitzat unes quaranta conferències i audiovisuals de temàtiques muntanyenques diverses, i han estat guanyadors del 10è Premi de Periodisme en Premsa Escrita de la 33a edició del Festival BBVA de Cinema de Muntanya de Torelló (any 2015). El premi es basa en la Flor de neu de Plata i es va atorgar a l'article "Piulades d'altura", publicat a la revista Vèrtex.

Article dedicat a la jove escaladora Georgina Garcia Andreví (1990-2015), que va descobrir la bellesa de l'escalada clàssica de la mà dels autors de l'article.

Atenció: Amb l'escalada i en especial l'assegurança amb la vegetació de les roques i parets tota precaució és poca, i per això cal advertir que aquest article té una finalitat únicament literària i de caràcter històric, i no pretén capacitar a ningú a fer ús de la vegetació en la pràctica d'aquest esport. En aquest sentit, tant els qui signen aquest escrit com els editors de la publicació declinen qualsevol responsabilitat. Les escaladores i escaladors que vulguin guiar-se per la informació aportada en aquest article són els únics responsables de la seva pròpia seguretat i del conjunt de la cordada. Per tant, es fa imprescindible avaluar en cada moment i situació les condicions que es presenten sobre el terreny, i actuar en conseqüència per tal de garantir-se la màxima seguretat.

La modernització i artificialització que l'escalada ha viscut en els darrers temps ha fet que alguns dels elements que la caracteritzaven abans hagin anat reduint la seva incidència i protagonisme. Un d'ells ha estat, sens dubte, l'ús de la vegetació com a element d'assegurança i progressió en l'escalada, ja que aquesta s'ha vist relegada a poc a poc a un segon terme i, fins i tot, a voltes ignorada a causa de l'increment generalitzat de la desconfiança envers la seva resistència a mida que milloraven les prestacions dels equipaments expansius moderns. A pesar d'això, la vegetació és un dels components de seguretat que contempla la modalitat d'escalada clàssica, i forma part dels punts d'assegurança naturals que hom pot trobar habitualment en les parets i agulles, com ara ponts de roca, escletxes, merlets, forats, etc., i també els ja esmentats representants del món vegetal, presents en forma de plantes, arrels, arbusts i arbres que poden ajudar a la progressió i ensems a l'augment de la seguretat de l'escalador. Evidentment, un ancoratge vegetal sembla a cop d'ull més

delicat que altres assegurances naturals, a causa de la seva menor resistència aparent i major sensibilitat als agents atmosfèrics i d'altres calamitats (sequeres, incendis, gelades). En el present article es pretén parlar de la relació entre la vegetació i l'escalada clàssica, amb breus aproximacions històriques i descriptives, majoritàriament referides als massissos de Montserrat i Sant Llorenç del Munt i l'Obac, per reivindicar-ne la seva rellevància històrica dins d'aquest esport.

Una ferma alzina fa de primera reunió a la via Albert Masó. D'esquerra a dreta, Luís Alfonso Sanz i Albert Masó Garcia

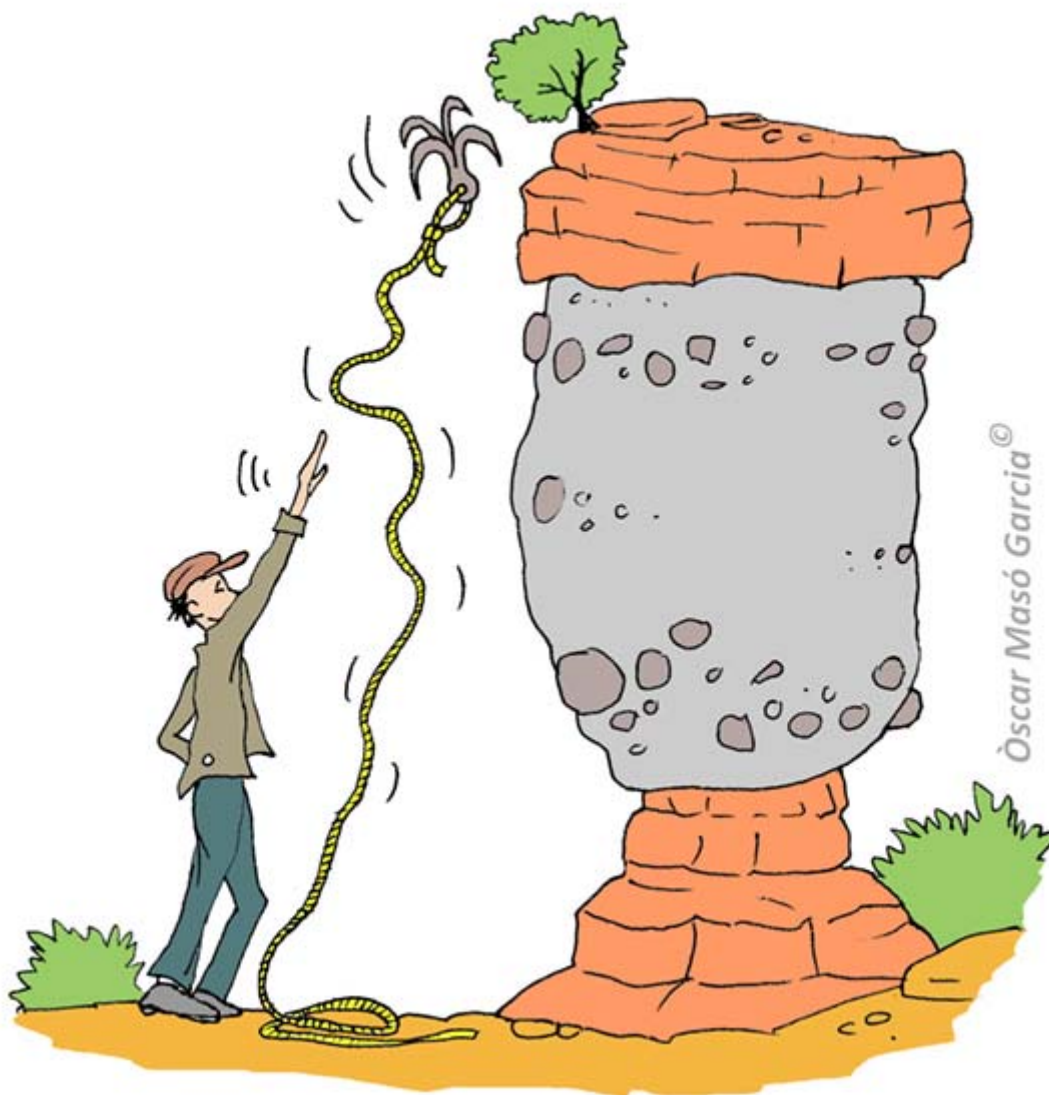
Eremitoris, cercapoals i llaços escorredors

Molt abans d'aparèixer la pràctica de l'escalada com a tal, no manquen pas referències pretèrites d'ascensions acrobàtiques i pseudoescalatòries dutes a terme amb l'objectiu de remuntar balms, parets, fissures o forats inaccessibles, moltes de les quals fetes a base de troncs, d'estructures de fusta i d'estaques clavades en forats i escletxes en indrets com els Ports de Tortosa-Beseit, Masmut, Vilamala, Sant Llorenç del Munt, etc., ja fora per accedir a ruscós d'abelles penjats, per trobar llocs segurs de difícil accés per protegir-se

d'atacs d'altres, per erigir eremitoris inaccessibles, per allotjar-s'hi els ascetes, per fer de cau de malfactors, i per tants d'altres motius. Una de les primeres ascensions alpines de les que es té notícia, la del monolític i vertical Mount Aiguille, situat al Vercors (Alps), ens narra que el capità Antoine de Ville, manat pel rei Carles VIII de França, va anar a ascendir aquest bastió rocós en nom de la corona i per tal d'assegurar-se la victòria es va envoltar d'un equip expert en assalts a castells medievals. Conta la història que feren servir tota mena de ginys, i entre ells hi havia veritables escales de fusta.

Així doncs va ser la fusta, la matèria primera dels arbres i arbusts, el material vegetal utilitzat assíduament en aquestes activitats verticals primitives.

Més endavant es donaren les condicions adequades que propiciaren els orígens de l'escalada clàssica com a tal, i cal dir que aquests inicis foren molt precaris de mitjans. Els primers grimpaires de casa nostra, apareguts a cavall dels segles XIX i XX, hagueren d'aprofitar al màxim les possibilitats naturals que els oferien les asprositats a escometre. Per aquest motiu la vegetació marcà, sovint, la tònica de les primeres línies d'escalada de muntanya baixa i mitjana, que són els llocs on proliferen millor els vegetals que no pas sota les dures inclemències de l'alta muntanya. D'algunes agulles isolades i de difícil accés s'ha sentit a parlar de la tècnica del cercapoals, com en el Plec del Llibre Superior de Montserrat, assolit l'any 1942^[i]. Els primers escaladors que l'ascendiren se serviren d'aquest estri, també anomenat cercapous, que consisteix en una peça de ferro proveïda de ganxos i fixada a l'extrem d'una corda i que s'emprava usualment per a recollir les coses que havien caigut dins d'un pou o cisterna. D'aquesta manera, els escaladors se situaven al peu de la roca que volien ascendir i llençaven aquest estri cap al cim per tal que s'enganxés a algun ressalt de roca o, sobretot, a la vegetació, i així poder remuntar la corda a força de braços. Els terrassencs feren ús d'una tècnica similar, la del llaç escorredor, llançant un extrem de corda per tal que quedés enganxat a les savines mitjançant el llaç esmentat, que estrenyien un cop n'envampaven alguna. La primera ascensió al Cavall Bernat de la Vall, a Sant Llorenç del Munt i l'Obac, fou efectuada d'aquesta manera l'any 1924.^[ii]

Aplicació de la tècnica del cercapoals o cercapous per enganxar-se a una savina del cim d'una agulla de difícil ascensió per tal de poder-la pujar

Les escalades amb tronc

Un ús espectacular dels arbres es va dur a terme sobretot a Montserrat durant l'època de les primeres ascensions als seus monòlits, en gran part entre els anys 30 i 40 del segle passat. Diverses agulles que presentaven grans balms (la Portella Gran, el Lloro, la Nina, l'Ou de Colom, etc.) eren inaccessibles pel nivell d'escalada practicat en aquell moment, i es va haver de recórrer a la tècnica del tronc, ben complexa i delicada. Aquesta es basava en la recerca d'un arbre amb unes característiques concretes, el qual llavors es tallava, es transportava al lloc i es fixava fortament amb un entramat complex de cordes

de cànem per tal de permetre que s'hi enfilés un escalador ben agosarat, el qual havia de lluitar amb la inestabilitat i la fragilitat de l'invent, per tal d'enganxar-se a la roca un cop superada la balma. Una de les primeres ascensions fetes amb l'ajut d'un tronc tingué lloc en el llunyà 1923 a la monolítica roca de la Cova del Drac, al massís de Sant Llorenç del Munt i l'Obac.^[iii]

Agulles escalades amb la tècnica del tronc

(Recorregut: - - - - ; tronc: —)

Autors del text i les fotos: Albert i Oscar Masó Garcia

1) Cova del Drac (E) Sant Llorenç del Munt. 1923. 3 membres de la Joventut Terrassenca.	2) Portella Gran (NE) Montserrat. 30-10-1932 Colomer, Agràs, Guarro, Prieto, Pamias (CMB)	3) El Lloro (NW) Montserrat. 28-5-1936 Josep Costa, Isidre Collell (Ateneu Enciclop. Popular)	4) La Nina (NE) Montserrat. 17-5-1942 Mallafré, M.A.Simó, Blasi, Barbé (GAM-GEDE-CADE)
5) La Cadireta (E) Montserrat. 27-6-1943. Joan Panyella, E.Torres "Sami".(UEC)	6) L'Ou de Colom (NE) Montserrat. 8-10-1944 E. Estrems, J.Casa- sayas (Haus).(GAM-CMB)	7) La Patata (N) Montserrat. 30-6-1946 Grifoll, Trullols, Botey, Garriga (GEDE, UEC)	8) Tisora S (S) Montserrat. 17-7-1955 Josep M. Torras, Joan Nubiola (CADE-GAM)

Agulles escalades amb la tècnica del tronc

La primera ascensió a la Portella Gran, ocorreguda el dia 30 d'octubre de 1932, suposà la primera ascensió amb tronc coneguda a Montserrat. D'aquesta forma es petjà per primer cop el cim d'aquesta esquerpa agulla, descrita amb emoció per Ramon de Semir i Pere Colomer^[iv]. Primer en Semir ens descriu:

...destralegem un arbre llarg que el reduïm als set metres i que ens ha d'ésser indispensable per al nostre projecte d'escalada. El seu pes excessiu ens fa treure les forces i alternant-se sovint els uns al davant, al mig i altres al darrera que són els qui més carreguen el pes pel corriol entrabancador que puja a la Portella, el tronc va marxant a cavall de les nostres espatlles. Més endavant Pere Colomer, l'escalador capdavanter, escriu: [...] A divuit metres més amunt del pas de la Portella s'alça una bauma; fins allí hi pugem el tronc allargat amb una vara d'un metre i mig. L'arbre és posat on la bauma amunt forma una mena de canal. Asseguren el seu equilibri dues cordes que, lligades a l'afegit dels troncs, van fermades dintre la bauma amb estaqués. Tal i com acabem de llegir, a l'extrem del tronc se n'hi afegí un altre per allargar-lo una mica més. Continua Colomer escrivint: [...] El tronc afegit està torçat i se separa de la bauma abans que aquesta sigui acabada. Em poso dret al primer tronc; amb una mà m'agafo a l'arbre afegit i amb l'altre cerco a la roca una presa per a poder reposar, doncs cal dir que estic completament decantat d'esquena a la timba i que el tronc que m'aguanta cimbeja [\[V\]](#) que dóna gust. Després d'haver arrencat molts pedrots, més amunt del meu cap, agafo amb la mà esquerra una presa que no veig i que m'hi entra gairebé mitja mà. Aquesta presa em permet deixar anar la mà dreta del tronc i arrapar-me a una altra presa també invisible per a mi.

Aquest és el moment decisiu: una contracció de braços fa que el meu cos quedi del tot suspès a l'espai, però em permet veure les preses on m'aferro i el camí a seguir que, en aquest moment em sembla tan net i pelat que em vénen ganes de recular, però ja no és possible, puix que els meus peus ja no trobarien el pal que ha desaparegut dintre de la bauma [...]. Finalment, i no sense grans dosis de nova emoció, l'escalada acabaria feliçment i els escaladors descendirien del cim fent ràpels mitjançant arbusts. És de destacar que, al final, es desferen del tronc: L'últim rastre que ha servit per a dominar-la (La Portella Gran) és el tronc que desarmem i l'estimbem daltabaix; fa uns cracs i es parteix pel mig [...]. De fet, els escaladors que volien repetir l'ascensió d'aquells monòlits balmats no tenien més remei que anar a buscar un altre tronc i repetir la feixuga tasca de nou. Això no obstant, a vegades el trobaven estimbat però sencer, com és el cas del grup de sabadellencs del C. E. Vallès capitanejat per Ricard Mampel,

que l'octubre de 1935 repetiren l'escalada narrada abans. El seu relat històric[[vi](#)] ens narra: *Un cop arribats, el nostre primer crit és d'admiració, seguit d'un altre de joia, quan en Pujol ens diu que ja ha trobat l'arbre. L'arriscada maniobra de sortir del tronc queda també ben palesa per en Mampel, que va fer de capdavanter: M'agafo a la punta de l'arbre, que gemega que és un gust, llenço el cos sobre la bauma i fent contracció amb tot el que puc, ja que les cames i mig cos pengen al buit, vaig pujant centímetre a centímetre. Els minuts semblen hores i gran nombre de pensaments se m'acuden en instants.*

Cal dir que a la famosa roca de la Cadireta d'Agulles, també a Montserrat, els primers a ascendir-la varen emprar un tronc entravessat horitzontalment per superar la profunda bretxa que la separa del cingle.[\[vii\]](#)

Foto esquerra: superació de la roca de l'Ou de Colom amb la tècnica del tronc, a càrrec de Jaume Vendrell. Autor: Agustí Ventura. Extreta del llibre "Història de l'escalada a Montserrat, de Josep Fatjó i Gené. Pàgina 59".

Foto dreta: ascensió amb tronc a la Portella Gran, l'any 1935, capitanejada per Ricard Mampel. Arxiu Adela Pujol

Finalment, a mitjan anys 40 aparegué la revolucionària tècnica de les pitonisses de fissura, que permeté vèncer els balmats i parets llises sense l'ús del tronc.

Va ser especialment a partir d'aquest moment que la tècnica del tronc va començar a ser mal vista i gens ètica, ja que es considerava massa aparatosa i artificiosa, tot i que no deixava de ser l'últim recurs davant la manca de llocs per clavar pitons. Les primeres ascensions sense tronc foren molt cobejades en aquella època, ja que suposaven un avenç evident en la tècnica de l'escalada. Es podria dir que l'era dels troncs tallats es va acabar amb les pitonisses de fissura, però en canvi els troncs "vius" encara es fan servir avui en dia. Es tracta dels arbres vius que neixen a la base de les vies d'escalada per facilitar la superació dels primers metres, i que a Montserrat acostumen a ser balmats. Un bon exemple el tenim a la via Baby, oberta l'any 1966 a la Bessona Superior, que té un inici ben simiesc mitjançant la grimpada d'un altívol teix que ens disposa a uns grapats de metres per damunt del peu de via. Malauradament, alguns d'aquests arbres han mort i s'hi ha hagut d'afegir ancoratges per facilitar la progressió, com succeeix a la darrera tirada de la històrica via normal de l'agulla de la Porra dels Flautats (Montserrat).

Òscar Masó dalt del teix d'inici de la via Baby

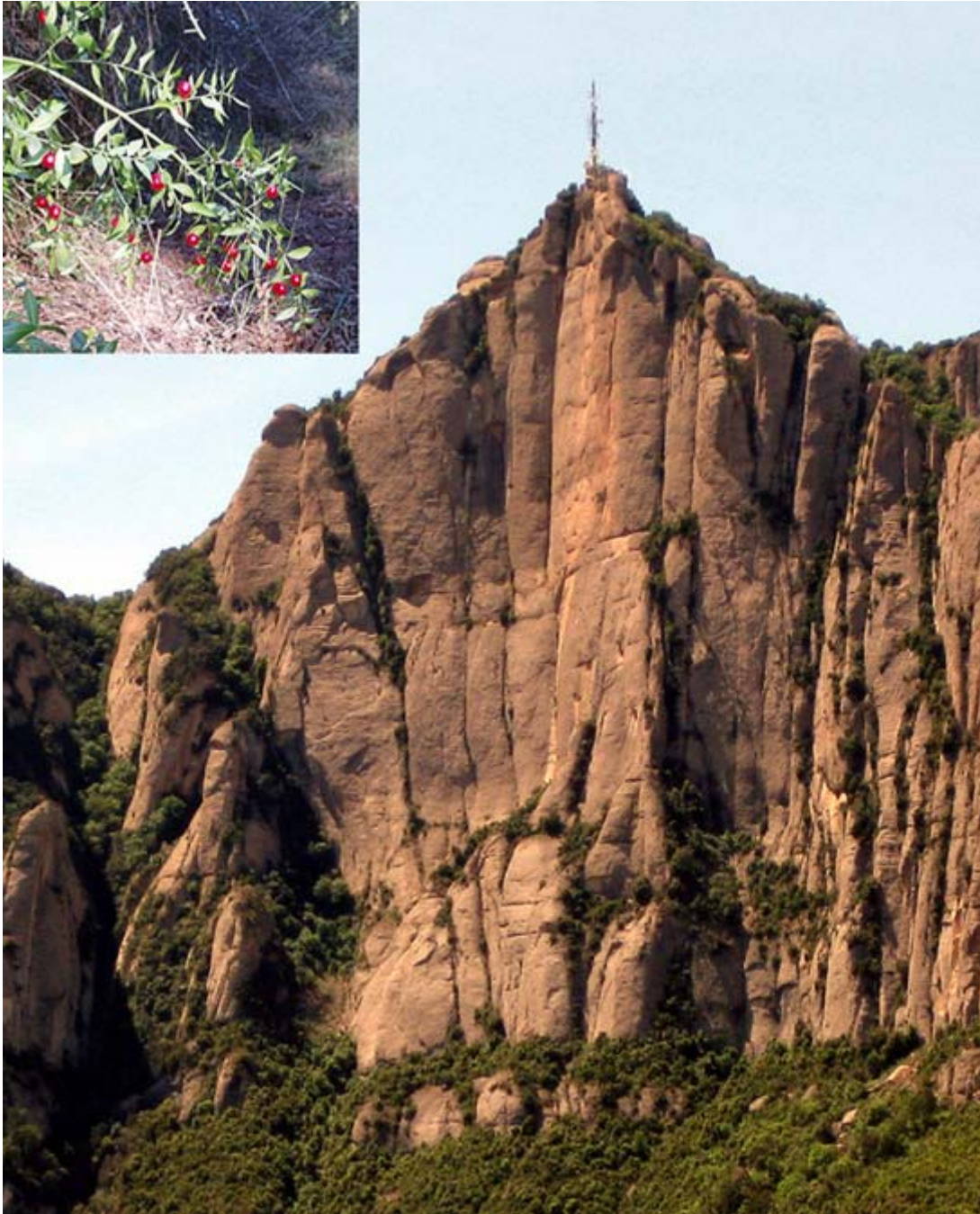
Anècdotes montserratines i d'altres indrets

De forma intuïtiva, doncs, les primeres cordades que assoliren els cims de les agulles aprofitaren els arbres i arbusts que hi trobaren per assegurar-se i fer els ràpels de descens. Acostumaven a emprar les cordes de cànem i els anells o bagues fets de trossos d'aquestes cordes per llaçar els troncs. A continuació us

presentem alguns fets d'escalada relacionats amb la vegetació a Montserrat, que ens demostrin el seu protagonisme omnipresent:

Els galzerans de la paret de l'Aeri

L'era de la conquesta de les grans parets montserratines es va encetar amb l'obertura de la mítica via TIM de la paret de l'Aeri, l'any 1948. L'audaç empresa dels primers ascensionistes, que foren de Sabadell, mobilitzà una quantitat d'escaladors i de material mai vistos fins aleshores, però tot i això, després d'incomptables intents, va aparèixer el desànim entre els caps de corda en un dels trams clau perquè semblava infranquejable. Fou llavors quan un dels que ajudaven a transportar el material al camp instal·lat al replà anomenat Plaça Catalunya, es va oferir voluntari per provar de superar-ho. Es tractava de Lluís Corominas Duaso, un jove que tots anomenaven "nano Coro", i tant Josep Alaix com Joan Camp, dos dels escaladors més forts i capdavaners de la cordada, accediren a hissar-lo fins aquell punt, al·legant que la seva lleugeresa podria beneficiar-los. I així va ser, perquè segons explicava el propi Coro tot fent referència a la fissura per on es desenrotllava l'obertura: *Com que era de terra no s'hi podien posar estakes de fusta perquè marxaven. Però jo portava un filferro molt prim, d'un mil·límetre de diàmetre, el vaig lligar com vaig poder a unes petites mates de galzeran i allà m'hi aguantava. Aguantar, no aguantava gaire, però donava moral, la miqueta per anar passant justet sense fer cap relliscada. Jo llavors era àgil, feia molta gimnàstica i, sobretot, pesava molt poc.*^[viii], i d'aquesta forma aquells humils i delicats galzerans van ajudar el "nano Coro" a vèncer l'obstacle que havia posat en perill la continuïtat de la gesta, una aventura que finalment va arribar a bon port uns dies després, esdevenint una fita històrica i mediàtica que va donar la volta al país.

A la paret de l'Aeri la vegetació ha protagonitzat alguns fets rellevants. Foto petita: Detall d'una mata de galzeran amb els seus fruits vermells

L'arbustet providencial de la Campana

Conta Jaume Camarasa, històric escalador del centre excursionista dels TIM de Sabadell, que pels volts dels anys 40 i 50 del segle XX assolí, junt amb el també llegendari i intrèpid escalador sabadellenc Josep Alaix, el cim de la

Campana de Montserrat. Allà dalt no hi trobaren pedró i l'Alaix es disposà a obrir la seva cartera per agafar una targeta de visita i dipositar-la a la fita cimal. En aquells instants, un cop de vent s'endugué d'una revolada una pesseta de paper de la cartera i tots dos començaren a tremolar, ja que sense ella no podien pagar el bitllet del tren de Monistrol per tornar a Sabadell. Sortosament, però, un arbustet providencial que estava mig penjat al precipici va retenir el preuat bitllet, i no dubtaren gens ni mica en fer un ràpel expressament per anar-lo a rescatar sa i estalvi i poder permetre's el viatge de retorn amb tren.[\[ix\]](#)

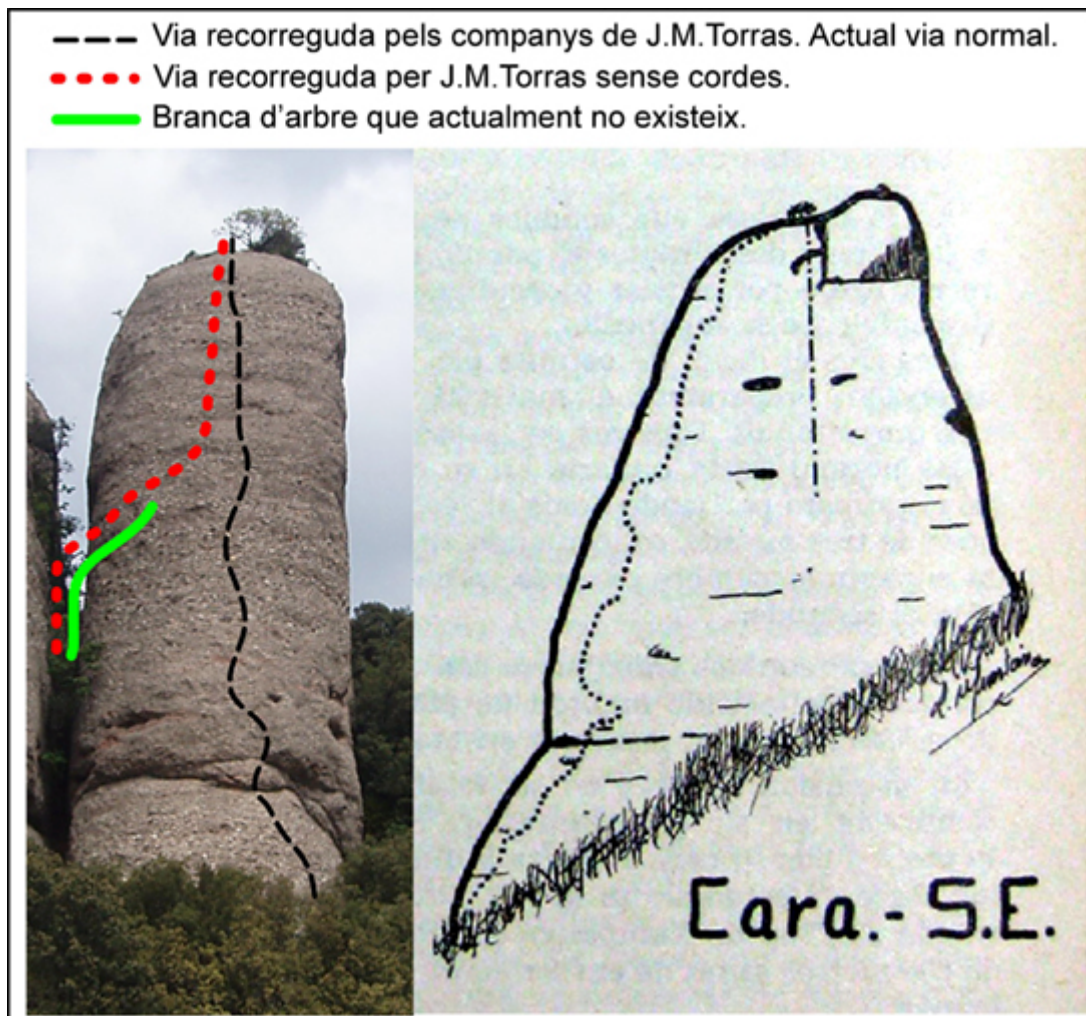
www.todocoleccion.net

La roca de la Campana i una pesseta de paper

La branca de l'agulla dels Espeleòlegs

A la regió d'agulles de Montserrat, la forma més fàcil d'assolir el cim de l'agulla dels Espeleòlegs és la seva aresta Bruçs, la qual presenta un pas de 5è grau ben dificultós que fins fa poc era ben exposat. L'any 1955 es va realitzar la primera ascensió a l'agulla a càrrec d'una colla d'espeleòlegs, entre els quals hi havia l'històric Josep Mª Torras Homet i també els experts Lluís Muntan, Òscar Andrés i J. L. Jutglar, del CMB. Mentre estaven lluitant en el pas més difícil de l'aresta sud o Bruçs, la ruta que a cop d'ull consideraren més factible per assolir el seu cim verge (al Torras li sembla recordar que van pitonar i fer algun pas d'esqueneta), el mateix Torras va anar a observar la canal oest de l'agulla i va veure que un arbre tenia una enorme branca que anava a raure horitzontalment a mig aire de l'aresta Bruçs. S'hi va enfil·lar sense corda i va veure possible de prosseguir després aresta amunt fins dalt. Quan els companys van arribar al cim varen quedar bocabadats en trobar-se'l allà dalt tot tranquil esperant-los. L'endemà, el mateix Torras va anar a tallar la branca, i al preguntar-li els seus companys: *–I ara què? La via Torras ja no es podrà repetir!*, ell va respondre: *–Quina via Torras? Això no existeix ni ha existit mai perquè no hi ha la branca...*[\[x\]](#).

Esquerra: agulla dels Espeleòlegs amb la via d'en Josep Mª Torras i la dels seus companys. Autor: Òscar Masó Garcia.

Dreta: croquis de Lluís Muntan publicat a la revista Cordada, amb la via normal i el ràpel indicats. De la via de J. Mª Torras no n'hi ha rastre!

Santa savina

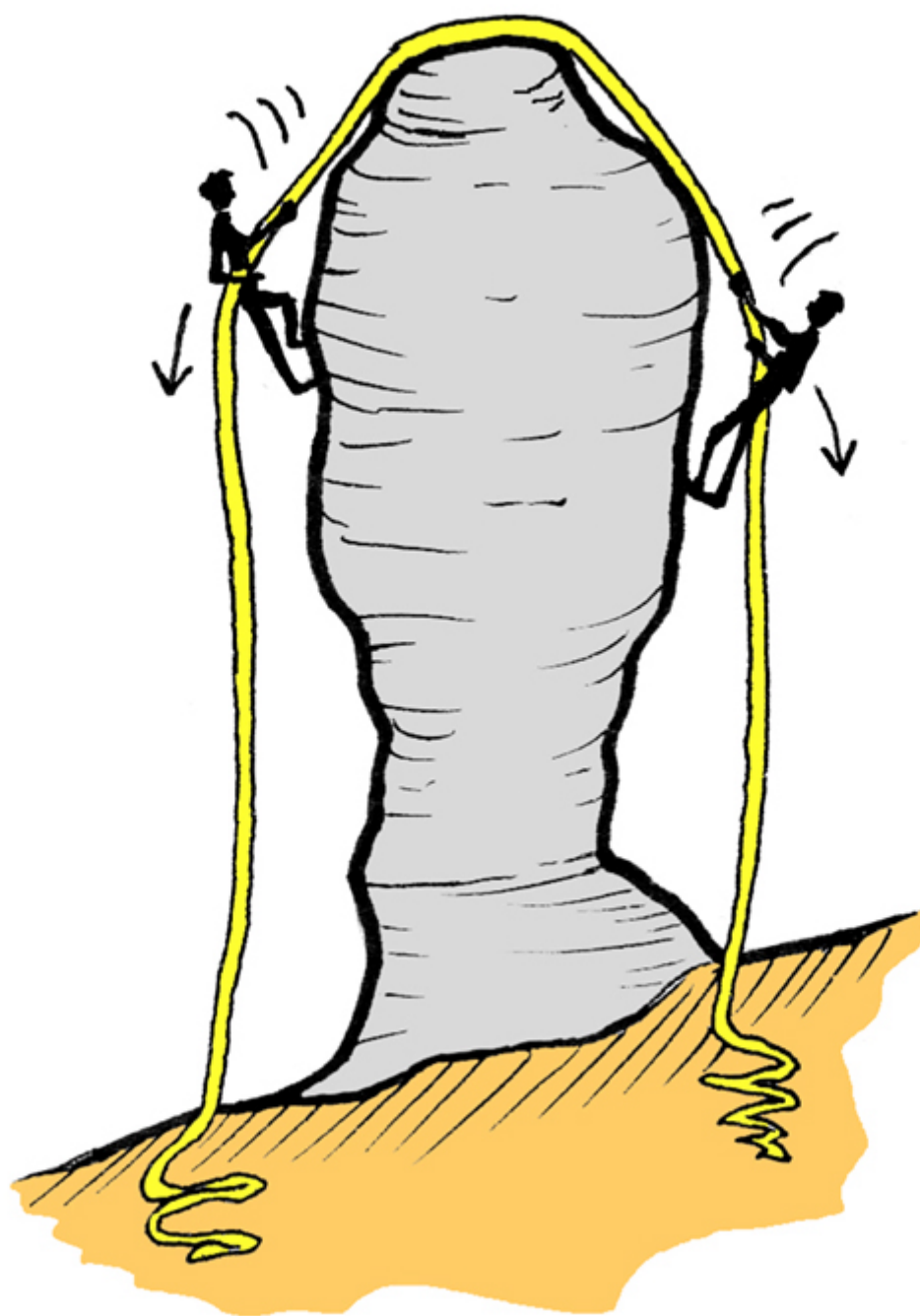
En molts massissos d'altura mitjana-baixa de Catalunya hi abunden les savines. Aquest arbust té unes propietats que el fan ser estimat i molt valorat pels escaladors com a bon element d'assegurança i d'ancoratge, fins al punt que s'ha arribat a evocar, de part de diferents escaladors, la dita *Santa savina, patrona dels escaladors*. La seva presència en indrets escarpats inversemblants, la seva preuada resistència, que es conserva al cap d'anys fins i tot estant seca i morta, provoca aquest sentiment envers la savina. L'escriptor

i muntanyenc Josep M Villalba Ezcaz l'evocava així: *Santa Sabina gloriosa, patrona de "rappels" difícils, ¡protégenos...!*[\[xi\]](#)

Concretament, els primers ascensionistes de les agulles se sentien salvats en trobar una savina en bones condicions al cim, ja que els permetia un descens amb seguretat. Però a vegades hi havia alguna agulla que precisament no presentava cap arbust, escletxa, merlet ni arrel que permetés muntar el ràpel, i llavors es recorria a la tècnica del descens simultani dels dos escaladors lligats a la mateixa corda i descendant cadascun per un vessant oposat a l'altre, de forma que cada un suportava el pes de l'altre i amb l'ajut del frec de la corda passant per l'aspre cim no es descompensava el precari equilibri de forces.[\[xii\]](#)

Les agulles de les Savines, a Montserrat, tenen els seus cims poblats de savines, com no podia ser d'una altra manera

Òscar Masó Garcia ©

Solució per descendir d'una agulla que no compta amb la prescriptiva savina ni amb cap altre element per muntar el ràpel

Un trist succès[xiii]

A cavall dels anys 70 i 80 del segle passat, la colla dels Pirates va començar a protagonitzar les seves famoses activitats de desequipament i d'obertura

d'unes primeres sense precedents a tot Montserrat. Seguint els seus passos, un grup de tres amics del barri de la Trinitat de Barcelona formaren un entranyable trio d'escaladors. Els anomenaven "Peque", "Ricardo" i "Mantecas". Eren molt joves i tenien molta il·lusió per escalar, però desgraciadament moriren en un tràgic accident succeït a la paret de l'Aeri de Montserrat el mes de novembre de 1980. Havien ascendit l'agosarada via Valentín Casanovas, però gairebé arribant al cim patiren una caiguda fatal. Segons diverses opinions recollides, sembla que potser se'ls va fer de nit i s'asseguraren a un arbust de poca consistència, el qual no degué resistir la desafortunada caiguda d'un d'ells, i tota la cordada va ser arrossegada al buit. Per desgràcia, la vegetació hi va tenir un trist protagonisme. Aquests malaurats xicots foren dignament recordats en l'obertura de diverses vies, destacant sobretot el difícil díedre Pericman als Ecos, batejat amb les inicials dels seus sobrenoms.

Un arbust providencial[\[xiv\]](#)

Sortosament, també hi ha històries que parlen de vegetació que ha evitat un desenllaç fatal davant d'una caiguda. És l'esglaiador cas que va viure l'escriptor i escalador David Hita, incombustible repetidor i aperturista de moltes vies de la cara Nord de Montserrat. Segons conta, en acabar una escalada es va posar a assegurar a cos, sense lligar-se enlloc, al seu company de corda que venia de segon, quan de sobte aquest va caure. Com que l'amic pesava força, va arrossegar el David i de sobte tots dos es veieren tràgicament projectats al buit en caiguda lliure fins que, miraculosament, van ser detinguts 20 metres més avall per un petit però fort arbust. Resulta que la corda havia passat just pel bell mig d'aquesta mata i s'hi va enganxar. Malgrat les contusions i cops, quedaren sans i estalvis de miracle gràcies a l'arbust.

Arbres que salven vides[\[xv\]](#)

Pot ser que algun cop hàgiu sentit a parlar del cas d'algú que s'ha precipitat al buit en una paret o agulla i que ha salvat la vida perquè els arbres de sota li han frenat el cop, quedant l'accidentat més o menys malmès però, increïblement, viu. A tall d'exemple, podem citar el cas del Cavall Bernat (o

Burret) de Sant Llorenç del Munt, del cim del qual un escalador de Terrassa va precipitar-se inesperadament pel vessant SW i va anar a raure, 30 metres més avall, damunt d'una alzina que li va afectar únicament un peu, del qual encara va coix actualment. Al mateix massís es va produir, també, l'increïble cas d'un xicot excursionista que per distracció va caure pel vertiginós cingle del Cap del Faraó i va aterrar damunt d'un bosc d'alzines i pins, 70 metres més avall, salvant-se de miracle i tornant a fer vida normal al cap d'un temps d'hospitalització. Un altre cas va succeir a la via Cerdà-Riera de l'agulla Ven-Suri-Ven de Montserrat, on un escalador va caure vers l'insondable precipici des de l'àeria segona reunió i també va salvar-se gràcies als arbres de la base, cosa que només el va deixar un temps convalescent, i va poder tornar a escalar posteriorment sense problemes. I finalment ens remetem de nou al veterà Josep Mª Torras Homet per recordar la caiguda que va patir l'any 1952 un company seu rapelant de l'agulla Gran del Pas del Príncep, a Montserrat. En acabar-se-li la corda, el noi no es va adonar del final de la corda, malgrat les advertències dels companys, i es va precipitar per la vertiginosa canal E del coll de l'agulla fins que 20 metres més avall el trobaren abraçat a una providencial alzina. Tot i que presentava un bon hematoma al cap, per sort trobaren l'escalador ben conscient i va poder baixar caminant a peu fins a Monistrol de Montserrat.[\[xvi\]](#)

La mata-tracció, una nova escala de graduació

La presència massiva de vegetació en un tram d'escalada invita sovint a fer la "mata-tracció", que vol dir anar-se agafant amb les mans a les diferents plantes o mates que es van trobant, per facilitar la progressió de l'ascens. Hi ha indrets on és més freqüent aquesta pràctica, com succeeix als remots i salvatges *tepuys* del sud de Veneçuela, uns altiplans elevats damunt la selva que presenten compactes i vertiginoses parets aptes per a l'escalada *bigwallera* i d'aventura. És habitual trobar en la ressenya de les vies d'aquesta regió algunes graduacions estranyes com un "J1" de mata-tracció o un "M1" de *matxet-1*, que vénen a ser escales de graduació inventades pels assidus als *tepuys* per designar aquesta modalitat d'escalada vegetal en un tram de paret.[\[xvii\]](#)

Els vegetals en els materials d'escalada

Els escaladors clàssics utilitzen habitualment un gran nombre d'estris d'escalada, i d'entre ells n'hi ha hagut i encara n'hi ha que estan fets de material d'origen vegetal, que han donat un rendiment ben dispar segons l'època d'ús i funció. Antigament, el cas de les cordes va ser força dramàtic, ja que es fabricaven amb la fibra d'un vegetal, el cànem, i cal dir que van donar uns quants disgustos sonats, perquè es trencaven molt fàcilment amb una sotragada més o menys forta, provocant diversos accidents mortals com els viscuts a Montserrat a les agulles de la Caputxa, la Petxina, el Gorro Frigi, etc. Per sort, el material de les cordes va anar millorant molt amb la fibra sintètica i aquests accidents minvaren. El cànem i l'espart també foren la matèria prima dels primers calçats que portaren els pioners, acompanyats d'un seguit d'inconvenients que aviat foren superats per l'aparició d'altres materials, com la goma cuïta, més adherents, robustos i resistents. Uns altres estris fets de material vegetal són els tacs i falques de fusta, molt emprats a l'escalada clàssica des de sempre i ben vigents actualment. Es poden fabricar amb diferents tipus de fusta, segons objectius d'ús i disponibilitat (pi, alzina, faig, freixe, roure, "palo hierro", etc.)[\[xviii\]](#). Aquests ginys són ben útils i versàtils, sobretot a l'hora de protegir-se en forats cecs i escletxes, ajudant a fer falques i a progressar sovint en vies artificials d'alta dificultat.

Estris d'origen vegetal: tros de corda de cànem (gentilesa UES) i tacs de fusta diversos

L'opinió dels veterans i no tan veterans

En una entrevista que va sortir a la desapareguda revista *Extrem*, el mític aperturista Armand Ballart preguntava a 9 escaladors veterans que foren ben actius entre els anys 40 i 60 del segle XX d'aquesta forma: *Què dona més seguretat: un pitó, una savina o un parabolts?* La resposta va ser: *7 savines contra 2 parabolts. Majoria ecològica.* No hi ha res més a afegir.[\[xix\]](#) Com a veterans en actiu, la cordada centenària Torras-Nubiola va obrir diversos itineraris de paret a Montserrat resseguint llargues canals plenes de vegetació que els ajudaren a superar aquests panys de paret de forma natural, ràpida i menys complicada. D'aquesta forma obriren les seves vies al serrat del Moro i als Plecs de Llibre.

D'altra banda, un exemple a seguir sobre sensibilització envers la vegetació de les parets i muntanyes que s'escalen es pot trobar magníficament reflectit en les sàvies paraules de Joan Enric Farreny que, malgrat la seva juvenesa i posterior mort prematura, va demostrar una plena maduresa afirmant que *els escaladors hem d'agrair també, sovint, l'existència d'alguns elements botànics providencials: les arrels de les savines que trobem abans de començar la "Puigmal" del Cavall, la figuera a l'agulla de la Figuereta, els ginebres de la roca Regina, l'arbret de la primera tirada de la "Sánchez-César" a Diables...[...] El material vivent que colonitza qualsevol regió es caracteritza perquè s'adapta totalment a les exigències del medi, i funciona amb ell com una sola unitat. Qualsevol modificació d'aquest estat ideal portarà cap a fenòmens de desequilibri, nefasts en la majoria dels casos.*[\[xx\]](#)

La figuera de l'agulla de la Figuereta a la qual fa referència Joan Enric Farreny Sistac. Foto: Òscar Masó Garcia

Miscel·lània vegetal

De les espècies vegetals que hom pot trobar en el medi vertical hi ha llibres i enciclopèdies que descriuen amb detall les seves característiques i propietats per poder conèixer-les a fons. No és la intenció d'aquest article ensenyar a distingir les espècies més adequades ni de quina manera s'hi han de fer les assegurances d'escalada i les pertinents comprovacions de solidesa. Per a conèixer amb profunditat tot això us heu d'adreçar als cursets d'alpinisme i escalada clàssica que proliferen arreu, i també a llibres especialitzats en matèria botànica (valguin d'exemple a casa nostra la *Guia dels arbres dels Països Catalans* (2015) i la *Guia dels arbusts dels Països Catalans* (2014), de Ramon Pascual i editats per Cossetània Edicions).

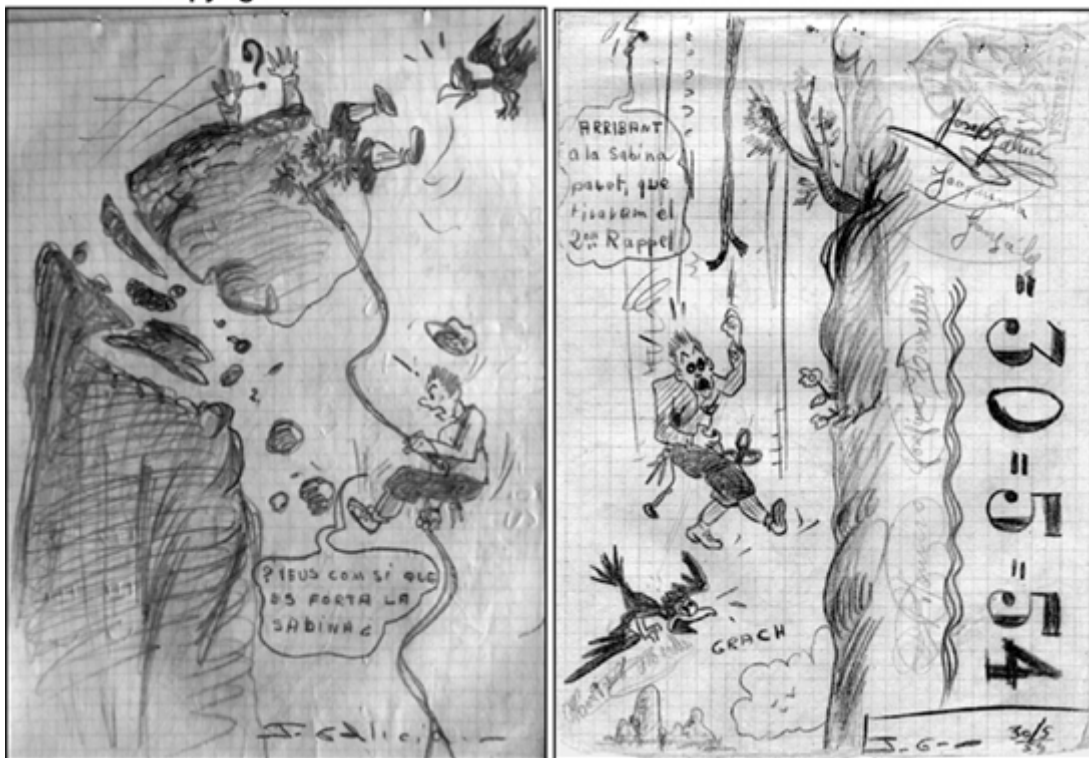
Com a ràpida enumeració, gens exhaustiva i més aviat centrada en massissos com Montserrat i Sant Llorenç del Munt i l'Obac, cal dir que normalment la vegetació es troba per sota dels 2.000-3.000 metres d'alçada, i que l'ideal per a

l'escalada són els arbres, per la seva major resistència, com ara els roures, alzines, pins, avets, teixos, etc., sobretot si presenten una bona mida i un òptim estat de salut, evitant les figueres en general per la seva fragilitat. Pel que fa als arbusts, les savines són ideals per la seva alta resistència i facilitat de viure en llocs escarpats com els cims de les agulles. És freqüent trobar exemplars arboris de talla reduïda similars als bonsais, ja que no poden créixer més degut a la situació restrictiva en què viuen, en plena roca i subsistint de les esquerdes internes. Cal anar en compte amb altres espècies, que poden ser aptes o no segons el seu estat i ubicació (corners, boixos, càdecs, aladerns, llentiscles, margallons...), i sobretot evitar els fràgils romanins, farigoles i plantes similars. Les plantes i herbes que creixen en plaques de roca força compacta ens ajuden a saber si hi ha un forat o escletxa que accepti pitons, com ara la farigola, romaní, espígol, sajolida, etc. però d'altres, en canvi, pot ser que no ens ajudin gaire, com succeeix amb el te de roca. Moltes de les plantes poden servir per progressió o per assegurança moral, com el galzeran, matabou, marfull, etc., però difícilment podran resistir una caiguda. Les plantes enfiladisses i algunes de punxents en general no són de fiar, malgrat que hi hagi exemplars ben gruixuts. Estem parlant d'heures, arítjols, esbarzers, esparregueres, vidalbes, etc., que poden servir en alguns casos com a progressió o sustentació parcial.

Les savines acostumen a ser menudes, però també poden formar veritables boscos amb exemplars com aquest de la província de Conca

Copyright Arxiu-Biblioteca del Centre Excursionista de Terrassa

Acudits de l'escalador Josep Galícia fent èmfasi de les vicissituds que hom troba en l'ús de les savines. A l'esquerra, dibuix del llibre de registre del Cavall Bernat de la Vall (1953), i a la dreta de la Castellassa de can Torras (1954).

Font: Arxiu-Biblioteca del C.E.Terrassa

Toponímia vegetal

Una demostració de l'indestriable vincle entre vegetació i escalada clàssica són els incomputables noms d'agulles i vies que fan al·lusió al món vegetal. Per posar-ne tan sols alguns exemples, a Montserrat trobem batejades les roques de les Savines, de l'Arbret, de les Heures, de l'Alzina, del Teix, del Romaní, el Plec del Pi, la Figuereta, etc.; a les Roques del Masmut (Terol) trobem la via Enigma dels Troncs, perquè els aperturistes van trobar amb sorpresa uns troncs vells encastats a la roca en el segon llarg; a la serra de Busa (Solsonès) hi ha la via Santa Savina; a Sant Llorenç de Montgai (la Noguera) la via Savina Wall; a la cara N del Pedraforca la via del Tronc; també trobem la via del Pa de Quilo a l'Alt Urgell (en referència a un arbust molt característic de la via); a l'explícita via Tarzan a la Mola de Lord (Solsonès); a la suggerent Mar de Verd a l'aragonesa Penya de Sin; a la Goulotte del Romaní a la serra de l'Obac, i tantíssimes altres vies que es poden trobar arreu amb aquest lligam toponímicament botànic.

Foto gran: l'alzina cridanera i bufona que dóna nom a la famosa agulla de l'Arbret, a Montserrat, fa 7 anys. Foto petita: la seva ufanor s'ha apagat, malauradament, en l'actualitat

Ecologia

Algunes de les prohibicions d'escalada existents han estat motivades per la vegetació que pobla les parets i roques del sector regulat. La presència d'espècies rupícoles protegides (orella d'ós, corona de reina, etc.), la delicada i lentíssima regeneració de les zones que han patit un incendi i d'altres motius fan que aquests indrets siguin molt sensibles i vulnerables a la pràctica de l'escalada, i per això s'acostuma a prohibir-se'n la seva pràctica.

Per norma general, cal tenir cura de la vegetació i procurar de no malmetre-la o, almenys, procurar d'alterar-la el mínim possible, respectant-la igual que tota la resta d'elements del medi natural on es desenvolupa aquest esport, com són la roca i la fauna. En definitiva, cal respectar els vegetals com el que són, uns éssers vius amb tot el dret a viure en el seu propi medi natural.

A dalt, exemplar de corona de reina (saxifraga catalaunica), i a baix, grup d'orelles d'ós (ramonda myconi), dues delicades plantes rupícoles que són endèmiques de les roques de Montserrat i Sant Llorenç del Munt i l'Obac. Totes dues estan protegides oficialment i no es poden malmetre sota cap concepte

Per concloure l'article, us invitem a llegir de nou un fragment de l'escriptor-poeta Josep Mª Villalba Ezcay, aquest cop exquisidament dedicat a un arbust per fer ràpel[\[xxi\]](#):

La verdor esclatant del Torrent del Migdia s'estén seixanta metres dessota nostre, i el boix del matoll a on és fixat l'anclatge dels rappels, escalfat pel sol flamejant, perfuma amb la seva flaira boscatana aquesta estretor de pedra pinyolenca que acostuma a ésser un cim montserratí, niu de la Victòria.

Bibliografia

José María Villalba Ezcay. *Balada de las montañas*. 1967.

Josep Barberà i Suqué. *Cavalls de Pedra*. 1999. Arxiu familiar de Josep Barberà.

Joan Enric Farreny i Sistac. *Del Bruc a l'extraplom*. 1978. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Història de l'escalada a Montserrat. Josep Fatjó i Gené. 2005. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona.

Montserrat Pam a Pam. Josep Barberà i Suqué. 1977. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona.

Revistes i butlletins:

La Muntanya (C.E.Vallès), butlletins del CMB, revista Desnivel, Diari de Sabadell, GAME magazine, revista Extrem, revista Cordada, revista Excursionisme (UEC).

Consultes:

Arxiu-Biblioteca del Centre Excursionista de Terrassa.

Agraïments:

Josep Mª Torras Homet, Adela Pujol (†), Joan Cerdà Mendiola, Josep Fatjó Gené, Lluís Corominas Duaso (†), Jaume Camarasa Real.

[1]

[i] Josep Barberà i Suqué. *Montserrat Pam a Pam*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 1977. Barcelona. Pàgina 175.

[ii] Josep Barberà i Suqué. *Cavalls de Pedra*. 1999. Arxiu familiar de Josep Barberà.

[iii] Albert i Òscar Masó Garcia. "Cova del Drac. Llegenda de Pedra". *Vèrtex*, n° 246, gen-feb. 2013.

[iv] *Butlletí del CMB*, núm. 15. Maig-juny de 1933; Josep Fatjó i Gené. *Història de l'escalada a Montserrat*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 2005. Barcelona. Pàgines 41-42.

[v] *Cimbeja* = que fimbra.

[vi] Revista *La Muntanya*, del C. E. Vallès, tardor de 1935.

[vii] Albert i Òscar Masó Garcia . "Les primeres de la UEC durant l'inici de la postguerra (1939-1949)". *Excursionisme*, n° 394 (set-oct. 2016); Josep Barberà i Suqué. *Montserrat Pam a Pam*, 1977. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

[viii] Víctor Colomer. "Cara a Cara". *Diari de Sabadell*. 28-10-1998. Entrevista a Lluís Corominas Duaso l'any 2011.

[ix] Entrevista a Jaume Camarasa Real, l'any 2011.

[x] Entrevista a Josep Mª Torras Homet, l'any 2009.

[xi] José María Villalba Ezcaý. *Balada de las montañas*. 1967.

[xii] Josep Fatjó i Gené. *Història de l'escalada a Montserrat*. Història "Tu per aquí, jo per allà". Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 2005. Barcelona. Pàgines 235-236.

[xiii] *GAME magazine*, n° 120. Especial Montserrat. Pàgina 18; Entrevista amb Josep Mª Torras Homet, l'any 2009.

[xiv] Entrevista a David Hita. *Desnivel*. n° 297, març de 2011.

[xv] Alguns casos recollits a la UES de Sabadell de part dels mateixos protagonistes i/o companys seus, i d'altres de la mà de Josep Mª Torras Homet.

[xvi] Entrevista amb Josep Mª Torras Homet, l'any 2016.

[xvii] Roberto Blasi "Expedició Tepuy Cims 2014", a la via *Mayú*. *Excursionisme* n° 381, jul.-agost 2014. Diverses ressenyes trobades online.

[xviii] Entrevista amb Jaume Camarasa Real, l'any 2011.

[xix] Armand Ballart. “Unos chicos atrevidos”. *Extrem* nº 52, de març de 1992. Entrevista 9 escaladors veterans, que eren: Joan Cerdà, Esteve Tomàs, Francesc Palau, Heinz Pokorski, Jordi Àlvarez, Josep Manuel Anglada, Francesc Guillamón, Joan Nubiola i Josep Mª Torras Homet.

[xx] Joan-Enric Farreny i Sistac. *Del Bruc a l'extraplom*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 1978. Pàgina 35.

[xxi] José María Villalba Ezcay. *Balada de las montañas*. 1967.

Altres articles d'aquests autors

[Via Coratge al Càntir \(Montserrat\)](#)

[Joan Panyella Renom \(1918-1998\). El “Pany” que va emigrar.](#)